we toch maar gaan samenspreken onder wederzijdsche erkenning van elkaars goede trouw? Dan zou er van die „volle ernst" weinig overblijven. Of moet de samenspreking niet „voor Gods aangezicht" plaats hebben?

b. De samenspreking zou ook beteekenen, dat we elkaar „de facto erkennen" als kerk.

'k Moet eerlijk zeggen: ik begrijp van deze hereenigingslogica even weinig als van de „psychologie van het schisma", want 't is een donkere dag in de kerkelijke samenleving geworden, toen de synode van '42 voor 't eerst in een ultimatum aan de hoogleeraren Greijdanus en Schilder een erkenning van haar besluiten „de facto" eischte. Toen begon de scheur zich al af te teekenen: men eischte onderwerping „de facto", ook waar 't „de jure" niet mogelijk was. En sinds dien heeft die onderscheiding veel bedorven, en de scheur al breeder gemaakt: alle vrijgemaakte broeders zijn uitgeworpen omdat zij een erkenning de facto weigerden daar waar die van Godswege, de jure, hun niet geoorloofd was. Ds P. kan dat alles weten.

Daarom vind ik 't zoo jammer, dat Ds P. thans die kerk verwoestende onderscheiding ten grondslag wil leggen aan de samenspreking tot hereeniging. 'k Geloof, dat daar niets van kan komen: 't beteekent een nieuwe lading dynamiet aanbrengen inplaats van cement.

Want Ds P. laat aan zijn voorslag tot erkenning-de-facto vooraf gaan een nadrukkelijk gehandhaafde ont kenning-de-jure. Hij zegt immers, dat de tuchtmaatregelen genomen moesten worden op grond van Gods Woord. Zij konden niet anders handelen.

Voor mijn besef is dit artikel dan ook vol van innerlijke tegenstrijdigheid. Als ik 't overzichtelijk probeer voor te stellen, dan wil Ds P. en de synode van '46 eigenlijk dit: Volgens hen zijn wij:

De jure	De facto
1. Scheurmakers	gemeenschap der heiligen
2. Ketters	ware geloovigen
3. Revolutionairen	gehoorzame kinderen Gods
4. Afwijkend van de belijdenis	staande op den grondslag der belijdenis
5. Gedreven door den geest van den Antichrist	geleid door den Geest van Christus
6. Der afsnijding waardig	medeërfgenamen der genade des levens
7. Geen kerk	wel kerk

Maar hoe kan men die beide uitsprakenreeksen ooit vereenigen?

Als de synode en Ds P. meenen dat 't niet anders mag op grond van Gods Woord (de jure), laten ze daarnaar dan handelen ook bij het zoeken van samenspreking (de facto). Men wil bij de samenspreking toch het Woord niet opzij zetten? Of de facto wel?

Op het standpunt van Ds P. en zijn synode, die alles (dogmatisch èn kerkrechtelijk) handhaafde, is er maar één ding verantwoord „voor Gods aangezicht": de uitgeworpen broeders blijven vermanen en ze roepen tot bekeering; en voor de achtergeblevenen bezwaarden de kwesties dogmatisch en kerkrechtelijk zóó scherp stelen, dat de geesten openbaar worden en de gewetens gedrongen worden tot een beslissing, opdat NIEMAND, die de jure naar Gods Woord ginds niet thuis hoort, door een nieuwe „formuleering" (die alle fijne puntjes verdoezelt, en waar de eenvoudigen niets van begrijpen) verleid worden de facto daar te blijven. Dat is kerkvergaderend werken: de oogen verlichten en de geesten openbaar maken. En het is alleen maar een lijmen van eenvoudige zielen, en daarom kerk verwoestend, als men zand in die oogen strooit en een geest van diepen slaap ontketent.

Daarom blijf ik tot Ds P. en tot heel zijn synode zeggen: als u overtuigd is, in vollen ernst en voor Gods aangezicht, dat u uitwerpen moet (de jure), handel daarna dan ook de facto, en blijf uitwerpen, en zeg niet: keert tot ons terug, en noem ons geen kerk.

Trouwens, men kan gemakkelijk zoo schrijven als Ds P. doet, en besluiten tot samenspreking, zooals zijn synode doet. En dus zeggen, dat men bereid is de facto anders te handelen dan men de jure moèt handelen.

Doch 't is niet waar, noch bij de synode, noch bij Ds P.. Want de synode, die aldus besloot, handhaafde alle schorsingen en afzettingen. Wat men de jure als geboden ziet, dat voert men uit de facto, en men blijft dat bekrachtigen. Maar zeg dan ook niet, dat u bereid is tot erkenning-de facto, zoolang u de facto blijft uitbannen. En Ds P., die vandaag zegt tot erkening de facto bereid te zijn, ook hij handelt daarnaar niet. Hij theoretiseert op papier over een de facto dat niet klopt op het de jure. Maar 't is nog maar enkele maanden geleden, dat hij ook de pen op papier zette. Dat was toen hij aan de classis Amersfoort te kennen gaf, dat naar zijn oordeel Ds E. Th. v. d. Born, Ds B. Holwerda en een heel aantal ouderlingen en diakenen niet als trouwe ambtsdragers in de kerk van Christus geduld konden worden, en hij verzoeht toen bedoelde classis „overeenkomstig dit oordeel" bedoelde broeders te ontzetten uit hun ambt. Hij begeerde afzetting-de-facto, in overeenstemming met zijn oordeel-de-jure, dat deze ambtsdragers in de kerk van Christus niet geduld konden worden. Maar waarom fantaseert hij dan nu over erkennen-de facto in tegenstelling met het oordeel-de-jure?

c. En dan de basis van de samenspreking: de 3 formulieren zondermeer als belijdenisschriften die we gemeenschappelijk hebben. „Zonder meer": dat zal wel beteekenen: zonder de uitspraken van 1905, '42 en '46.

Maar ik zou willen vragen: is dat inderdaad „zonder meer"? Of anders: hebben we heusch de 3 formulieren gemeenschappelijk? Indien ja, waarom heeft men ons dan uitgeworpen? Dan moet men beginnen met te erkennen, dat de binding van '42 boven de belijdenis uitging. Dan moet men beginnen met de erkenning, dat men aan de oude belijdenis iets heeft toegevoegd.

Dat zal men wel niet bedoelen. Men zal zeggen: die uitspraken in '42 gaan niet boven de belijdenis uit, maar zijn nadere verklaring, toepassing, interpretaties der belijdenis. Doch dan zitten we direct in de misère: want dan hebben we de 3 formulieren niet werkelijk gemeenschappelijk, alleen maar in naam.

Maar wat blijft er dan van de gemeenschappelijke basis over? Dan worden om maar iets te noemen al dadelijk uitgeschakeld Zondag 25-27 H. Cat., art. 33 Ned. Geloofsbelijdenis. Daar zijn we 't dan niet over eens. En daarbij blijft het niet.

Hebben we, om maar iets te noemen, nog gemeenschappelijk Art. 7 Ned. Geloofsbel., dat zegt dat „het verboden is den Woorde Gods iets toe te doen of af te doen". Als de synodocraten met hun leer werkelijk staan op den grondslag van dit artikel, dan hebben wij iets afgedaan van het Woord. Staan daarentegen wij op de basis van art. 7, dan niet meer zij, want dan hebben zij in '42 aan dat Woord iets toegedaan.

Hebben we werkelijk gemeenschappelijk art. 29 N. G. B. over de merkteekenen van ware en valsche kerk?

Ik geloof 't niet. Want Ds P. c.s. zeggen: we hebben in de bekende procedure de kerkelijke tucht gebruikt om de zonden te straffen. Wij daarentegen houden vol: zij vervolgen degenen die heilig leven naar 't Woord Gods.

Hebben we gemeenschappelijk Zondag 30/31 H. Cat.? Ik geloof 't niet. Want Ds P. wil degenen die hij uitbande wegens zonden die in een gewoon lid der afsnijding waardig zijn, toch weer aannemen zonder dat „zij betering huns levens bewijzen". Hij wil menschen die als scheurmakers geen deel in het rijk van Christus hebben, en tegen wie hij daarom de sleutelen des hemelrijks hanteerde, weer aannemen niet met den sleutel van den ban, naar 't formulier der wederopneming, doch met den looper van een erkenning-de-facto.

Daarom is dat noemen van een basis van samenspreking (de gemeenschappelijke formulieren zonder meer) alleen maar fictieve gemeenschappelijke basis.

De 3 formulieren, zegt Ds P. Niets méér.
Maar 't beteekent:
de 3 formulieren, doch heel wat minder.

De 3 formulieren, min art. 7, 29, 33, min Zondag 25-27, min de Dordtsche leerregels (want wij zijn immers aanhangers van een verfijnd remonstrantisme?). En de synode van '46 achtte 't toch nog pas noodig, 't verband tusschen verbond en verkiezing vast te leggen in verband met de gewijzigde situatie sinds '42? Dat beteekent toch, dat de vrijgemaakten dat verband niet erkennen? Want waarom was 't anders noodig dat verband vast te leggen, nog wel in verband met de veranderde situatie?

Al met al: er blijft van die basis niet veel over als gemeenschappelijke basis.

En gesteld dat er nog eenige gemeenschappelijke basis was, waarop samenspreking over de brandende vragen mogelijk zou zijn, alles hangt in de lucht. Want dan zegt men ginds: basis-de-jure is nog niet basis-de-facto.

En daarom beteekent nu een eventueele afwijzing van de samenspreking op deze basis (die niet gemeenschappelijk is, en voor hen alleen maar de jure is) niet, zooals Prof. Dr H. N. Ridderbos schrijft, dat de vrijgemaakte kerken „iedere poging om tot overeenstemming te komen al van tevoren verijdelen", en evenmin dat zij den „eenigmogelijken weg tot hereeniging versperren", maar eenvoudig dat zij de facto geen anderen weg willen gaan dan zij de jure mogen gaan. Want het koninkrijk der hemelen kent wel sleutelen, maar geen loopers.

B. HOLWERDA.

ONEERLIJKE VOORLICHTING VAN HET „GEREF. WEEKBLAD".

Dezer dagen verschijnt de vierde druk van het mee door mij geschreven „Rondom 1905". Bij deze gelegenheid wil ik dan ingaan op de critiek, die het „Geref. Weekblad" enkele malen heeft uitgebracht, bizonder op een door mij geschreven deel.

De eerste aanval kwam van Prof. Dr J. Ridderbos, in het nr van 7 Dec. 1945. Hij gaf daarin eerst een citaat van Hel. de Cock, dat de gedoopte moet „beoordeeld en besproken worden als een waar geloovige" (spatiëering van Prof. R.). In de volgende kolom vervolgt hij dan, onder het kopje „Onjuiste voorlichting": „In verband met het voorafgaande is te wijzen op een onjuiste voorlichting in het boekje „Rondom 1905". Daar wordt uit De Cock's geschriftje het volgende citaat gegeven: „hij is een lid der gemeente, een geloovige geworden, die als de zoodanige beoordeeld en besproken moet worden". De schrijver (dat ben ik, B. H.) in „Rondom 1905" zegt, dat De Cock hier „geloovige" niet neemt in eigenlijken, specifieken zin, maar dat het voor hem alleen aanduidt het kerklidmaatschap. Hierbij is echter over het hoofd gezien de door mij geciteerde uitspraak van de voorafgaande bladzijde, waar gezegd is: „beoordeeld en besproken als een waar geloovige" (spatiëering van mij, R.). Dit is toch wel duidelijk; en het is frappeerend, dat dit in „Rondom 1905" juist is weggelaten; wie zal over dit geschrift eens een rechtvaardig-vonnis vellen?"

Nu, van Prof. R. is in ieder geval het vellen van een vonnis, een rechtvaardig vonnis, over dat boekje niet te verwachten.

Hij zegt eerst, dat ik een zin van De Cock op de voorafgaande pagina „over het hoofd heb gezien", maar vindt het even later al „frappeerend", dat deze zin in dat boekje door mij „juist" is weggelaten. Deze tweede formuleering, alsmede de verzuchting om een „rechtvaardig vonnis", wekken bij mij den indruk, dat hier volgens Prof. R. iets meer aan de hand is dan een over het hoofd zien; Prof. R. suggereert, als ik het goed begrijp, een opzettelijk weglaten van zijn citaat. Inderdaad, als dat zoo is, dan mag ieder zeggen, dat mijn citaten tendentieus zijn, en dat ze een vonnis verdienen zoowel van moreel als wetenschappelijk standpunt. En ik zal me er niet mee kunnen troosten, dat in het mee door Prof. R. onderteekende Prae-advies citaten worden gevonden, die ik in „Rondom 1905" als tendentieus heb gebrandmerkt. Juist als ik hem en zijn mede-onderteekenaars dat verwijt maak, moet ik zelf te meer toezien, dat ik niet in dezelfde zonde val.

Toch wijs ik de critiek van Prof. R. af. Allereerst omdat ik eerlijk in dat boekje vele voorbeelden had gegeven van onhelderheid en onzekerheid in terminiologie alsmede van tegenstrijdigheid in gedachte bij De Cock c.s. Als ik daaraan niet vele bladzijden had gewijd, dan zou Prof. R. een zeker recht hebben gehad tot zijn verzuchting om een „rechtvaardig vonnis". Hoewel, ook dan nog niet meer dan een schijn van recht.

Dat is direct duidelijk, als ik de door Prof. R. aangevallen passage letterlijk citeer; en daarin een enkele spatiëering aanbreng. Op pag. 54, 2e dr., schreef ik: „Hoe onzuiver, althans in wetenschappelijk opzicht, men zijn meening over de kinderen formuleerde, moge nu blijken uit enkele citaten. „In of door den doop is er... geen inwendige verandering in den doopeling geschied, maar... is hij geworden, wat hij tevoren niet was, d.i. hij is een lid der gemeente, een geloovige geworden, die als de zoodanige beoordeeld en besproken moet worden. Zij (de kerk) oordeelt alleen over de door haar waarneembare verhouding, waarin iemand tot de gemeente staat". Ik betoogde toen op grond van dit citaat, dat De Cock, als hij zegt, dat iemand in of door den doop een geloovige wordt, niet denkt aan wedergeboorte, immers er is geen inwendige verandering des harten geschied (begin citaat); maar bedoelt kerklidmaatschap, zooals dit voor menschen waarneembaar is (slot citaat).

Wat is dus de kwestie? Toen ik dat schreef, heb ik niet een voorafgaande pagina bij De Cock „over het hoofd gezien", nog veel minder „juist die weggelaten", maar De Cock laten zeggen, wat hij zei. Ik meen nog, dat ik daarom geen vonnis verdien.

Doch voor een rechtvaardig vonnis komt wél in aanmerking Prof. R., die durfde suggereeren, dat ik een bepaalde zinsnede „juist" wegliet, terwijl hij op hetzelfde moment bezig was den belangrijken kop en den belangrijken staart van het door mij gegeven citaat expres weg te laten. Dit noem ik oneerlijke voorlichting, wijl bewust knoeien aan iemands woorden.

Een tweede staaltje van oneerlijke voorlichting trof ik weer in het „Geref. Weekblad", 8 Maart 1946, ditmaal van de hand van Ds W. Tom van Sappemeer. Zijn critiek richt zich tegen wat ik